

Na cava au rawa ni cakava meu veivuke ena bula vakaitikotiko?

Social Cohesion Guide for Communities

Sema vakaitikotiko

E vuqa na vuni noda tauyavutaka na veitikotiko se ilawalawa, ko rawa ni lewe ni dua na matavuvale, lewe ni dua na koronivuli, vanua ni cakacaka, lotu, se rawa ni ko vulica tiko e dua na vosa vou vata kei ira e so, seo lala vata kei na so e tautauvata na veika koni taleitaka. Na itikotiko cava ga ko tiko kina, e daumaka me da lewena ka vakila ni da sema ka okati kei na so tale.

Eda duidui taucoko, ia e da gadreva me da toso vata, marautaka na noda duidui ka rokovi ira na tani ena gauna e da sega ni duavata kina. E bibi na tikina oqo baleta ni tu eso era sega ni galala mera vakaveikilaitaki irase vakabauta ni na rogoci na domodra.

E sa tubucake tikoga na veimataqali duidui ena noda vanua, ni sa levu na veikawa tamata ka sa gadrevi me da raica na sala me da veirogorogoci kina ka veirogoci vakaikeda. Eda gadreva me da vakadeitaka ni da kila vakavinaka na noda duidui kei na noda isolisoli se kaukauwa ka cakacakataka na veika e vakaduavatataki keda kei na veika veivakavolekatitaki keda.

Sema vata

- e vakaevei na kena irairai

Ena loma ni dua na itikotiko e ra veimaliwai vinaka na lewena, eda: veikilai, kilai ira na tiko tikivi keda, vakila ni da okati ena vanua ni cakacaka, ka da dkila na vanua me da lako kina ni da gadreva na veivuke. Eda vakila ni da rawa ni vosa vei ira na tamata eda sega ni dau veitalanoa, tu me da vosa ni da rogoci ira e so e ra tukuna na veika ni veivakaduiduitaki, ka da galala me da wasea se ko cei okeda, e da lako mai vei kei na ivakarau ni noda cakava na veika e so. E da sega ni laiva tu mai e dua ena gauna ni leqa -eda okati vata taucoko.

Me taracake na veisemati

– na cava ko rawa ni cakava

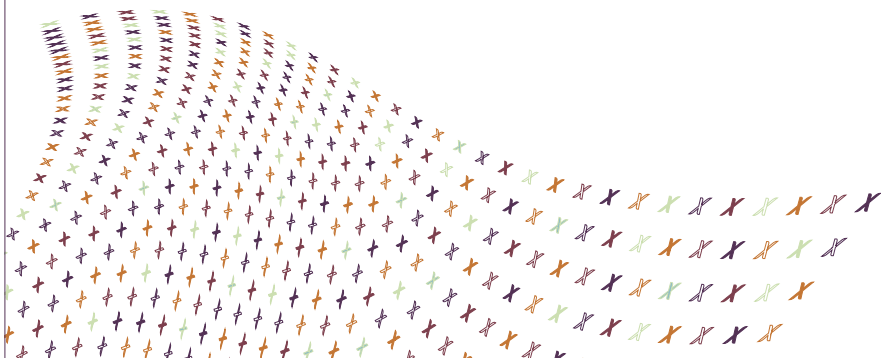
Ia, na cava e rawa ni da cakava ena noda itikotiko me vukei ira e lewe levu me ra vakila ni ra sema mai, rawa ni ciqoma na duidui eso, vakila ni ra okati, vakaitavi, vakabauti ira na tani ka ra rokovi?

Na sema kei na rokovi ira na tani

- vosa vua e dua drau duidui. Tovelea mo cavuta vakadodonu na yacadra Vakadikeva na veika era dau taleitaka ka vulica na nodra itovo ni raica na vuravura.
- kerei ira me ra curu ena nomu timi, sureti ira me ra vakaitavi ena so na ka o vakaitavi kina, vakaveikilaitaki koya vei ira na nomu itokani, vukei ira ena vosa Vakavavalagi, Te Reo Maori (vosa vaka Maori) se vosa vavalagi e Niusiladi kevaka e ra gadreva ka kerei ira me ra vakatavulici iko e na nodra vosa se vosa era kila.

Ciqoma na veimataqali duidui, vakila na veirokovi

- tara cake se tokona na veikilai vakacakacaka me rawa ni ra veivukei ka cakacaka vata me walia kina e so na ka me vaka na veivakaduiduitaki vaka mata tamata, tagane se yalewa, veika me baleta na veiyacovi kei na duidui tale e so. Kerea na nomu vanua ni cakacaka me vakadeitaka na mata veicurumaki ena veitabana kece sara.
- mo liga ni veitokoni ni Whānau vua e dua na itokani vakacakacaka e sotakaya tiko na veivakaduiduitaki e na itikotiko kei na vanua nicakacaka.
- vakasaqara na vuliena nomu vanua ni cakacaka, matabose se isoqosoqo ni itikotiko me valuti kina na veivakaduiduitaki

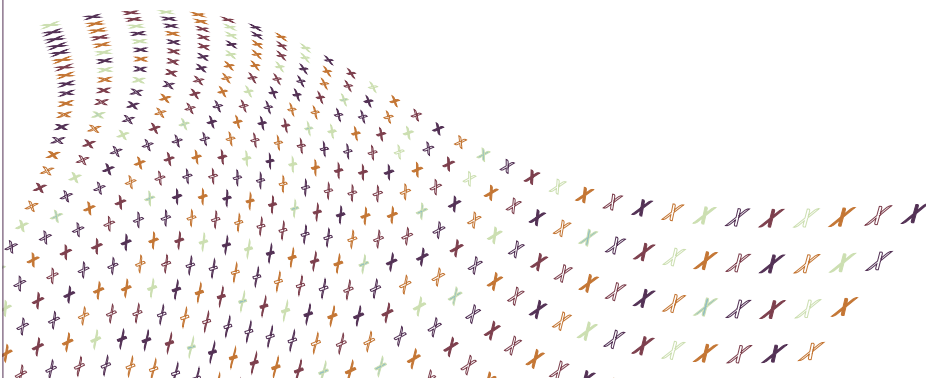
- vakasaqara na vuliena nomu mata ni Matabose ni Koro. se Lewe ni Palimedi se solia na vakatutu e na veitalanoa e qarava na matanitu me baleta na veika ni veivakaduiduitaki.

Vakila na veisemati

- vakarautaka e dua na soqo ni tikotiko se soqo ni nomudou yasa ni koro ka sureti ira kina me ra vakaitavi na mata ni vei itikotiko ka vaka kina vei ira na gone
- mo tiko ka vakaraitaka na nomu veitokoni ki na soqo ni itikotiko raraba era vakarautaka ko ira e ra duidui mai vei iko
- bolea me qaravi na veicula ni itatarovi ni mate ena vale ni soqo ni itikotiko, itikotiko ni lotu se so tale na vanua ena gauna ni mate veitauvi
- vakarautaka me yaco e dua na mata veivosaki me baleta na veidigidigi ena nomu taoni se me baleta na vanua raraba me ra vakaitavi kina na mata vakaturi ni Matabose se na Palimedi.
- veitaratara vei ira tale so na itikotiko koni tautauvata mo raica se rawa ni dou veivukei me rawa eso na inaki koni duavata kina
- dolava na nomudou marae, valenilotu, valenilotu ni Musulomani, kalavo ka vakaveikilaitaki iko kina me ra kilai iko.

Vakaitavi

- vulica na vosa vaka Māori na Te Reo Māori, iTukutuku makawa kei Niusiladi, veiyalayalati mai Waitangi na Te Tiriti o Waitangi, vakayagataka na initaneti se veilawa ena kena sala na Kōrerorero, Kupu kei na Ako Tahī se curu ena vuli ena Te Wānanga o Aotearoa, sarava na itukutuku makawa ena vale ni yau vakamareqeti e voleka vei iko se kerea na ivola me baleta na itukutuku makawa kei Niusiladi mai na vale ni wilivola e voleka vei iko.

- mo vosa doudou vua e dua e vakaraitaka na veivakaduiduitaki vua e dua tale ka vakayagataka na veika e vakarautaka na Human Rights Commission me vaka na Responding to Racism (qarava na veivakaduiduitaki vaka mata tamata).
- vosa vei ira na daunivakasala ni itikotiko me baleta na nomu vakasama me baleta na kena vaqacacotaki na bula veisemati ena itikotiko.
- kere ilavo mai na veitabana vakamatanitu me saumi kina na sasaga ni nomu itikotiko, ka mo tekivu ena ivurevure ni lavo na COGS se Lotteries e na ivakarau ni kena soli na ilavo se na tabana e qarava na parokaramu ni veivakatorocaketaki ena itikotiko. E ra na tiko tale e so e ra dau soli ilavo – kerea eso tale na kena itukutuku me baleta na sala me muri.

